

Kronika

obce

Haratic¹

---

¹ Tato kronika byla sepsána r. 1947, bohužel se mi nepodařilo zjistit autora. Pozn. Mgr. I. Mihovičová

Počínám psát kroniku naší milé obce s přáním, bych já i kdož ji bude sepisovati později, mohli zanést do jejich listů více událostí dobrých než zlých.

Škoda, že někdo dříve již se nechopil pera a děj v obci nezapsal, mnoho zanikne co by snad naše potomky zajímalo.

Obec HARATICE v době čítá 486 obyvatel, kteří bydlí ve 120 domech. K obci patřivala osada Bohdalovice, která se připojila definitivně v roce 1947 k V. Hamrům. Obyvatelé se živí jednak rolnictvím, jednak prům. prací v závodech v okolních obcích. Větších prům. podniků, až na malou tkalcovnu p. M. Stěhule v obci není. Z živností dlužno zaznamenati dvě pekařství, řeznictví, 2 truhláře, zahradnictví, cukrářství, tři hostince, natěrač, holič, 5 kramářství. Býval zde i mlýn.

Poloha obce kopcovitá, půda kamenitá, jílovitá. Spojení s ostatním světem dobré – k želez. zastávce v Plavech 10 až 20 minut, obcí probíhá okresní silnice k Plavům a dále k Z. Olešnici. Náboženstvím patří většina k církvi čsl, ostatní k říms. katolické. Své mrtvé ukládá na hřbitově zlatoolešnickém. Spolková činnost se soustřeďuje ve sboru dobrov. hasičů, v Sokole a v Junáku. Býval zde ochotnický spolek TYL, který vykonal mnoho dobré práce na kulturním poli, po válce (první), ale pak likvidoval, předav jeviště i dobrou pověst Sokolu.

Obyvatelé vesměs Češi, přechodně vlivem poválečných poměrů i několik Slováků. V přítomné době bydlí v čp. 15 a 80.

ČÍSLA POPISNÁ:

1. Vedral Josef, rolník, bydlejí v tomto domě od nepaměti, dům v letech 1932-3 přestavěn, přídomek u „Václavků“.
2. Lejsek Čeněk, tovární dělník, dům zakoupen od Berky J., přestavěn v r. 1926, říkalo se tam u „Jírů“.
3. Marousek Vlad., rolník, v letech váleč. 1914-18 starosta obce, starý Haratický rod.
4. Stěhula Josef, rolník
5. Louma Petr, tov. dělník, přiřazením se stal vl. domu, rodiště Nykrýnu z čp. 58 a ze Lhotky.
6. Balatka Václav, zedník, zakoupil jej v r. 1945, když dosavadní vlastnice p. Neprašová, nemohla zmoci hosp. práce a odstěhovala se k neteři do pohraničí. Hosp. usedlost, výměra. Říká se tomu domu „hoření dráha“. Majitelem býval otec p. Neprašové- KOCHÁNEK, všeobec „dráženský“ zvaný. Rázovitý občan, ze dvou synů, žádný nedosáhl jeho osobitosti. A tak ům přešel do jiného rodu.
7. Hozda Jan, tex. dělník, dříve maj. otec p. Hozdové Štěp. Haba. Dům v mezidobí válek přestavěn a přístavěn.
8. Patočka Jaroslav, rolník, dříve maj. otce p. Patočkové p. Kochánka, syn Kochánku v mladém věku zemřel a tak usedlost přešla do držení nynějšího majitele. Říkalo se u „Máchů“.
9. Mrklas Jar., prokurista fy. Mrklas, Ž. Brod, zdědil dům po rodičích, ne však v dnešním stavu, daljeji přestavěti a přístavěti v létě 1925. Otec se jmenoval Adam a na rozdíl od jiného Mrklase se říkalo u „Adamů“.
10. Není žádného domu, snad kdysi měl je dům dávno zapomenutý na louce pod Liškovým krámem.
11. Haba Vratislav, pom. dělník, dům však je vlastnictvím příbuzného jeho, úředníka.

12. Liška Frant. a Liška Petr, rolníci, strýc a synovec, největší usedlost v obci.
13. Fridrichová Anna, manželka něm. původu. Dům byl majetkem advokáta Kochánka, který jej doporučil své.
Říkalo se „u zábojníků“, proč již nikdo z dnešních lidí neví.
14. Synovec Pavel, tov. dělník, dům přestavěn v létě 1930 do dnešního vzhledu.
15. Maj. Pojiz. závody v Plavech, bydlí v něm její zaměstnanci.
Dům stavěl p. Havlas Václav, pekař z čp. 73, který se zadlužil tak, že neudržel potom ani první dům a odstěhoval se do Želez. Brodu. Pojmenoval novostavbu „vila ples“, ale do nezdaru „měl ji vzít pes“.
16. Nesvadba Jos., rolník, dům zdědil po rodičích, dal jej velikým nákladem opravit na dnešní stav. Býval v domě krám s kol. zbožím a trafika. Stará silnice šla těsně kolem domu a tak obchod dobře prosperoval. Rodiče se zabývali obch. korálkovým, totiž dávali do návleku korále, při kterémžto zaměstnání docházeli obživy zdejší chudí.
17. Ducháček Vilém, rolník koupil tuto usedlost od svého bezdětného strýce, Kochánka, na kterého jsi se doptal nejdříve jménem „Bedlíku“. Snad že byl hospodář bedlivý, pilný.
18. Haba Frant., tov. dělník, přiženil se ze Z. Olešnice do tohoto domu, který dříve vlastnil Balatka F., příjmén „bábinu“
19. Marousek Petr, truhář r.v., zdědil dům po rodičích. Vede mládenecký život i ve svém pokročilém věku a filosofuje.
20. Lejsková Frant., vdova po V. Lejskovi, tov. děl. Přídomek „U Zítků“. Polovina domu je zbourána.

21. Stará škola, majit. Anastázie Stěhulová, která bydlí se svým bratrem v Boleslavi. V tomto domě nabyla naše stará generace prvých vědomostí z úst kantorů. Ach jen poslouchejte vzpomínky těch, kdož tam chodil, aby načerpali rozumy. I při těch nepravidelných docházkách se naučili číst a psát, často s pomocí peprné lískovky.
22. Nesvadba Damián, host. a rolník, dnes nejstarší obyvatel obce, ve svých 88 letech ještě kosí trávu a chodí i hod. vzdálenosti bez zjevné únavy. Bývalo útulno v jeho hospůdce kdysi, -KDYSI!
23. Petříček Petr, rolník, dům přestavěn, i přístavěn, mimo rolnictví zabývá se hosp. i kolářskou prací.
24. Ulman Ant., kovář a rolník, rod pochází z Vys. n. Jizerou, do r. 1938 t.j. do záboru naší obce, mnohaletý a poslední starosta naší obce.
25. Balatková Frant., vdova po rolníku Petru Balatkovi z čp. 66, t.č. neobydlen, majitel bydlí v čp. 100.
26. Patka Frant., rolník, provozoval za první sv. války a ještě krátce po ní řeznictví v tomto domě. Veselá kopa, rád hrával na harmoniku, zejména u souseda hostinského.
27. Henyk Oldř., slévač kovů, přiženil se do tohoto domu. Dříve zde byl maj. Petr Dufek, jehož dceru má jmenovaný za manželku. Říkalo se tam u „Machů“.
28. Hybner Josef, instalatér vod., zaměst. v Pojizerských závodech. Rodem ze Zbytků, přiženil se tam. Dům značným nákladem přestavěn do dnešního stavu, jeho tchánem, zemř. maj. domu p. Jar. Šídou, tov. truhlářem, který byl horlivým včelařem. Říkalo se u „hořeních Šídů“ na rozdíl od domu jeho bratra „dolní Šída“, až do druhé sv. války obchodovala jeho žena s máslem, které přinášela z dalekých Rybnic, Roztok.

29.

„Dolní rychta“, dnes majetek p. A. Fabingerové a její dcery, vdovy po v revoluci padlém bojovníku Habovi. Týž, dle partyzánského obyčejně seděl na blatníku auta. Dle jedné verze bylo po autu střeleno z německé fary přímo, a byl zabit, dle druhé auto narazilo na patník a tak skončil jeho mladý život. Bývala v tomto domě živnost formanská. To ještě když do zdejšího kraje nevedla železnice a vše se dováželo koňmo. Dva až tři páry stály ve stáji nebo byly na cestách. A bývali maj. tohoto domu, statku, opravdu rychtáři, proto „na rychtě“ se říká ještě dodnes. Formany zabila dráha a tohoto našeho snad i vzdor. Mohl se zachránit odprodejem lesa, ale odmítl tak učiniti, řka, že sedlák bez lesa není sedlákem. A tak přišla „rychta“ na buben. Kupec odprodáním jen části tohoto lesa, zaplatil kupní cenu celého hospodářství. Později stavení z menší částí pozemků zakoupil p. Balatka z čp. 43 pro zetě a dceru. Mrklasa a p. Mrklasová byla prodána asistentkou. Po její smrti prodal její syn Per jakožto dědic domu, tento p. Fabingerové.

30.

Majetek p. Hajné – dceři p. Nováka, řezníka, jemuž náležel i sousední dům čp. 59. Bydlí tam nyní p. Pelc Josef, staveb. pomocník r.v. Prostý dům, bez zvláštního děje.

31.

Schovánek Josef, tov. mistr, r.v. V tomto domě bývala kavárna. Vyměnil vícekrát majitele. Říkalo se tam „na hrušticí“.

32.

„Na skále“. Malý domek, jakoby přilepený ke svahu skály. Dnes neobydlen, určen k zániku.

33.

Svárovský Karel, tov. dělník, rodiště velkého rodu Svárovských. Přestavěn do nynějšího stavu nynějším majitelem. Za velkých povodní býval dům jako ostatní domy na Michovce odříznut od světa.

34.

Marousek Karel, tov. truhlář, převzal dům od svého tchána Vedrala, event. jej zdědila po otci jeho žena Emílie.

35. Škola a dnes i úřadovna Ústního² národního výboru. Škola postavena v roce 18. Učitelé působící za doby jejího trvání do doby sepsání této kroniky, tj. do roku 1947.
36. Peukert Oldř., tov. dělník, koupil dům od Lejska Petra, krejčího. V roce 1945 v květnu, tragicky zahynul jeho 10-ti letý syn, byl zastřelen neopatrným ruským vojínem při hře se zbraní. Spolubydlí s ním rod. Frant. Lejek, zámečnick.
37. Křapka, želez. v.v., stavěl tento dům pro své děti p. Balatky, zedník z čp. 40. Byl však uveden do fin. obtíží, chtěje vypomoci své dceři a prodal dům nedlouho po jeho dostavění.
38. Vilém Mévald, t. mistr v.v. Dům postaven v roce 1924. Dostal čp. po vyhořelém domě téhož čísla. „u Blatských“ přezděném a na parcele nového domu stávavším.
39. Majitel Bohuslav Balatka, krejčí, kapelník, nastoupil místo hudebníka u opery. O. N. D. v Liberci, tam se také přestěhoval a dům po přech. obydlení nájemci je prázdný. Domu se říkalo „U Krupků“. Jeho otec Josef Balatka, kapelník, velmi veselá kopa, vedl dobře Haratickou kapelu, ve svém čase na celém okolí nejlepší.
40. Balatka Petr, zedník, t.č. na odpočinku. Dům postaven – říká se tam v „malodomku“
41. „U Korváčků“. Býval tam do ? roku starý, polorozpadlý dům, rodiště tří Brůnů. Frant. Brůna vystavěl dnešní nový dům. Zemřel za okupace a dodnes není rozhodnuto o majiteli dalším.
42. Majitelem Zdeňka Balatková, dcera bývalého maj. Pavla Dufka, rodiště tří Dufků, Františka, Petra a Pavla, kteří v mladém věku dovedli pobavit celou společnost. Poslední Albrecht padl v květnové revoluci, jsa střelen na prahu domu svého v Plavech

---

² Toto je uvedeno v originále. *Poznámka Mgr. I. Mihovičová*

43. „Balatků hostinec“. Majitelem předseda MNV p. Balatka Miloš a jeho matka Božena. Bývalo v tomto domě pekařství a krám. Dnes i menší taneční sál se zde nalézají, kde nachází přístřeší Telov. jednota SOKOL a kde se soustřeďuje všichni společenský život obce. Bývali majitelé tohoto domu na tehdejší dobu boháči, mohli měřiti zlatáky na „štěrtce“. Josef Balatka, přecenil své síly a možnosti, vystavěl velký činžovní dům, zadlužil se a i jiné okolnosti přispěly k tomu, že málem došlo k takřka k pádu rodného domu.
44. Urbánek Josef, byl tov. dělník, domkař, říkalo se dodnes tomuto domu „chalupa“. Na pozemku p. Urbánka zdejší SOKOL pořádá své větší veřejné vystoupení.
45. Ducháček Rud., tov. mistr, budova stará, léty udržovaná
46. Synovec Josef a Patka Frant., každý polovinu domu
47. Fišer Karel, rozený, dnes na odpočinku, tov. dělník, dům zakoupil od p. Balatky z čp. 52. Domu se říká v „cihelně“, pálily se tam ručně dělané cihly, jichž zbytky nalezneme v kopečku před domem.
48. Dědeček Frant., dělník v kovoprůmyslu
49. Vedral Josef, majitel od r. 1946, dosud v něm bydlí vdova po bývalém majiteli Berkovi, ševci, hospodáři. Dobře hospodařil na polích, dobré boty šil, jen mariáš mu nešel. Spoluhráči hlásávali až 120 mariášů aa mistr platil. To se stávalo ovšem již v pozdější hodině.
50. Endler Karel, tov. dělník, stával zde starý dům, který dříve náležel cestákovi Marouskovi, v první sv. válce zakoupil Marousek z čp. 3. Endler dům zbořil a budovu vystavěl novou.

51. Stěhula Vladimír, kovář, přiznal se do této prakticky nej-
větší usedlosti haratické. Dřívější hodpod. Kočárek Josef,
pocházel z Kruhu. Jeho tchán Kramář rád zabloudil do říše
barona Prášila. Ale vždy jen pro zábavu svou a ostatních
kdož chtěli posouchati. Nikdy však ku škodě spolubližních.
52. Balatka Josef, rolník, bývalo v tomto domě kramářství,
do dob první sv. války. Za dob první republiky dům přestavěn
a přistavěn do dnešního vzhledu.
53. „Hoření rychta“ majitel Duštíra Petr, rolník, Snad i v této
usedlosti bydleli za stara rychtáři, ale přímých dokladů
pro toto není, majitel dal dům v pováleč. letech značným
nákladem opravit a zlepšil i vnitřní uspořádání domu.
54. rolník. Bývali v tomto domě dvě rodiny Stěhulů.
Pocházeli z Pasek. padl ve válce 1914-18
55. Svárovský Josef, tov. dělník a rodina jeho zetě Ságla A.
Dům postaven v roce ?
56. Nentvich Jaroslav, cukr. pomocník, dům zakoupil zemřelý
tchán s, Nentvicha. Bývala v tomto domě shromaždiště
blouznivců našich hor – spiritistů. Tyto besedy vyčerpaly
pokladnu pana hostitele nadobro a byl konec sezení.
57. Kopal Ladislav, cukrář a více kuchař, bydlí stále v Praze,
dům je pronajmut t.č. p. Mévaldově M. Dům býval hospod.
stavením rodičů a později pratra p. Kopalové. Protože pole
a louky byly vzdáleny, postavil bratr nový dům
uprostřed pozemků v luhách a tento starý prodal. Manželé
Kopalovi dali jej značnými náklady opravit do dnešního stavu.
58. Nykrýn Robert, tov. mistr, s rodinou zetě F. Stěhuly. Říká se
tomu domu ještě dodnes „u truhlářů“, protože dům býval
majetkem jeho tchána J. Balatky, továrního truhláře. Za
starých časů býval tam hostinec.

59. Majetek p. Hajnové, choti ing. agr. Dům obývá nyní o. Boch Rudolf, komisionář, který prodá všecko na světě. Od špendle až po šicí prac. stroje, ale nejvíc dodá kvasnic, které prodává pekařům od širokého okolí. Populární občan se srdcem stále mladým, nikoho nezarmoutí.
60. Svárovský Jar., hosp. usedlost. Nově postavený dům a jiné hosp. stavby provedl otec dnešního hospodáře k nepoznání od starého obydlí. Říkalo se tam „u Krdunů“. Hospodář toho jména tam bydlil.
61. Marousek Jarosl., tov. dělník, dům postaven již v novější době Říkalo se tam „u Macků“. Spolubydlí s ním Šimůnek s rodinou (zeť)
62. Jeníková Marie, vdova po rolníku. Před domem stojí obecní zvonička - bez zvonku. Ten sebrali Němci a přelili na zbraně. Je to již druhý zvonek, který byl hozen do chřtánu války, vždy s cílem proti nám.
63. Balatka Josef, okresní cestář. Jeho otec zakoupil tento domek od Stěpána Haby. Říkalo se tam na návsi, protože obyvatelé vyšedše z domu jsou ihned na obecní cestě a kolem domku není takřka žádné příslušenství.
64. Stěhula Miloslav, továrník. Stával tam starý domeček ševce Honzíčka, který býval pro svůj podivínský život terčem různých alotrii tehdejší mládeže.
65. Peukert Otto, tov. mistr v.v., říká se tam v „nouzově“ Bydlil tam dříve jakýsi Matoušek, všeobecně Steiger zvaný, který však měl za obydlí jenom jakýsi srub, korunou stromů krytý.
66. Balatka Petr, rolník, děd nynějšího hospodáře byl mnohaletým starostou obce. Otec, hudebník, byl znám jako vypravěč podařených anekdot, namnoze vlastní výroby.

67. Marie Ducháčková spolu se svou sestrou Anežkou Fabingerovou doslova si jej postavily svojí prací. I základy domu si samy vykopaly, v dalších pomocných pracích při stavbě domu ani nemluvě. A to všecko po absolvování 8 hodin v továrně.
68. Svárovský Josef, úředník. Jeho matka, rázovitá horačka, byla známá osobitým humorem, kterým potěšila každého s nímž přišla do styku. Říkalo se tam „u Filipku“.
69. Balatka Jáchym, tov. dělník, nyní na odpočinku. Dům přestavěn kolem roku 1930. Říká se tam „pod kovární“
70. Petříček Boh. a jeho matka Amálie. Usedlost vznikla rozdělením „hoření rychty“. Obec byl starostou obce v poválečných letech.
71. Matoušek Jách., host. a rolník, dříve velmi „živá“ hospoda, dnes je živ spíše z výnovu hospodářského. Budova za času první republiky opravena.
72. Vedral Boh., rolník, dříve také hostinský, říkalo se tam „na cikánce“. Nejvýše položený dům obce.
73. Šourek Karel, pekař, dnes má dům pronajat pekař Kudrnáč. Dříve zde provozoval živnost p. Havlas, který stavěl i dům čp. 15.
74. Brůna Jaroslav, nájemce jeho bratr Rudolf.
75. Machačka Ant., nájemce jeho tchán Bělonožník
76. Marousek Josef, t.č. kuchař v závodní kuchyni ve Svárově, jeho otec byl dle všeobecn. mínění „kus advokáta“. Říká se „Na Vyšehradě“
77. Šída Karel, obch. a krejčí, dnes je majitelem usedlosti jeho vnučka L. Pourová, která se svým manželem založili u nás JUNÁKA.
78. Brůna Jos., truhlář, takto za dob mládí veliký OCHOTNÍK,
79. „Novákova“ hospoda a řeznictví, dnes pronajaté p. Doubkovi

80. „Brusírna“. Dnes majetek plavské přádelny. Dům postavil p. Josef Balatka, který se touto stavbou zadlužil. Byla ve spodku brusírna kroužků. Při kteréžto práci si brusiči vydělali hodně peněz. Jen některým z těchto vysokých výdělků něco zůstalo, neboť pěstovali nevázaný život. Alkohol případně karban je obíral o výsledky z práce. Brusiči z této práce vydělal za týden 20 až 30 korun. To bylo za Rakouska, kdy chleba stál 25 hal., t.j. čtvrt koruny.
81. Josef Svárovský, pekařství. Dům vyhořel v r. 1915. Pak znovu uveden do dnešního stavu. Svárovský prodával ve válce 1940-45 chléb na černo za stanovenou cenu na 1. Chléb přidělováný „nešmelil“
82. Krám „U Lišků“, dům postaven v roce 1913
83. Frant. Svárovský, natěrač, takto čilý řemeslník, odmítl starostovi za německé okupace zamalovati nápis ŠKOLA na zdejší škole přes troje vyzvání, opovážlivost na tehdejší poměry, kdy se za všechny takového činy trestalo vězením.
84. Tkalcovna p. V. Stěhule. Na tomto místě stával lesík, bažinatá půda. Vystavěno v roce ? . Stavů původně, později továrna přístavěna. V poválečných letech se tam i kratší čas brou-sily tuhy již na mašinkách. Jediný průmyslový podnik v obci.
85. Jeden z dvanácti domků, družstvem postavených, družstvo bylo založeno s neomezeným ručením. Někteří členové byli finančně velmi slabí, nemohli zaplatit připadající na ně splátky, tak vznikla všeobecná krize družstva a konečně jeho pád. Domky zakoupila kampelička. O vložené obnosy někteří lidé dosti značné výše přišli. Toto čp. stavěl p. Piroch Petr. Při likvidaci družstva přišel i on o dům a zakoupil jej po letech jeho zeť Josef Kopal, dělník v továrně rodem z Vlastiboře
86. Družstevní domek pro R. Bocha, dopadlo to jako s domkem čp. 85.
87. Dnes bydlí v tomto domku rodina Michala Smrčka. Původně majitelem p. Havel. P. Smrček koupil dům od svého „chleboďárce“, továrníka Brůny v Plavech, který koupil domky od Kampeličky

a pak je rozprodával. Neprodělal na nich.

88.

Majitelem dnešním je p. Fr. Černý, tov. mistr v.v. Stavěl tento dům p. Tainitzer.

89.

Majitel – p. Prousek Jarosl., pro něhož byl dům družst. stavěn, pak jej však musil znovu koupiti od továrníka Brůny.

90.

Majitelem je p. A. Kopalová, vdova. Postaven pro p. Šmída Ludvíka, továrního dělníka, dnes bytem v Plavech.

91.

Dnes dědictví po p. Pavlíně Krupkové, soukr. Dům postaven družstvem pro p. Šefla. P. Krupková jej zakoupila od tov. Brůny.

92.

Dnes majetek P. Šourkové Jitky, která jej zdělila po svém otci, takto horlivém členu ochotníků. Byl postaven pro K. Farského, krejčího, veselého společníka všech, kteří se chtěli opravdu bavit. Zde jedna z jeho nespočetných taškařic. S veselou společností chtěl se přenést do hospody z hostince. Ale chyba lávky. Před hostincem stojí jeho žena. Rychle přemluvil kamaráda k výměně kabátu. Sám proklouzl kolem hlídající ženy, ale kamarád to vypil. Žena majíc jej za muže svého, zvalchovala jej pořádně, nešetříc slovním doprovodem. Ale milý mistr se do druhé hospody přece dostal. Podobných kousků proved mnoho.

93.

Peukert Petr, dnešní obecní sluha. Postaven pro p. Grima, který jako každý jiný neudržel nový dům a prodán byl kampeliče. Spolubydlí s ním rodina jeho zete Patočky, zámečnicka.

94.

Svárovský Václav, tov. zřízenec v plavské tkalcovně. Dům postaven pro p. Huju. Týž osud jako jiných družstevníků. Svárovský, Ruský legionář, prošel za bojů Rusko od západu k Vladivostoku. Rád na anabázi vzpomíná a dovede o bojích zajímavě povídati.

95.

Lejsek Oldřich, zedník. Zdělil, vlastně vysloužil si domek v původním stavu od svého strýce Jáchyma Lejska, o kterého v jeho stáří a nemoci opravdu dobře pečoval. Dům zvětšil přístavbou pokoje. Postaven pro Šmída Jos. dlouholetého školníka.

96. p. Štěpánková, dům původně postaven pro p. Urbánka. Všech těch 12 domků postaveno v stejném typu, mají velmi malou kuchyň, skoro ve všech byly přistavěny tzv. verandy. Někteří z původních stavebníků za peníze které do družstva vložili a o které pak přišli, mohli býti dodnes vlastníky domů. Kdyby stavěli na vlastní pěst. Někteří vstupovali do družstva s malým obnosem a velkou chutí být pány svého. A protože stavebníci byli vesměs tov. dělníky, kolonie těchto domků je zvaná „Žižkov“.
97. Majitel železničář Kyncl Ludvík. Dům Postaven p. Peukertem, strýcem p. Kynclové, který se na sklonku života obíral ptactvem.
98. Obchod koloniální „u Břetislava“ krátce v okolí domu zvaný. Vystavěl jej Břetislav Balatka, obuvník a hudebník později i kramář v jedné osobě.
99. Vilém Lejsek, mistr krejčovský. Postaven jeho starším bratrem Karlem Marouskem, který zde provozoval živnost truhlářskou.
100. Mlýn a pekárna p. Petra Balatky, dnes mimo provoz. Do roku 1940 byl pronajmut p. Urbanci, který si pak pronajmul „haratický mlýn“. Dnes je majetkem p. Jiřího Balatky, syna zemřelého P. Balatky.
101. Majetek p. Růž. Farské, vdovy po rusk. legion. Dům postav. roku 1925 p. Farským, brusičem skla a dobrým ochot. hercem a zpěvákem. Později v r. 1931 přistavěna k domu p. Farským holičská dílna, která po době 15 let za polovinu stav. nákl. připadla do majetku p. Farské, kde provozuje dnes živnost holičskou zeť Pelc Václav.
102. Truhlářství Josefa Mrklasa, dům postaven v r. 1925 na pozemku „rychty“. Později zavedl zeť majitele p. Peukert v domě výrobu lyží.
103. Elektrikářská živnost p. Novotného. Dům postaven v r. 1925 na pozemku jeho otce J. Novotného, bývalý majitel čp. 31. Také uhlí se v tomto domě prodává.
104. Zahradnictví p. Křížka. Postaven r. 1925 n a pozemku p. Havlíka z Plavů, který tento koupil z rozprodeje „rychty“. Ze skromných začátků jej rozšířil do dnešního stavu svojí pracovitostí.

105. Na skále. Tak se říká domu p. Nykrýna, hudeb. nástrojaře. Postavili si jej sami, ač žádný z nich zedníkem ani stav. odborníkem nebyl.
106. Manželé Hladíkovi, později se rozešli a p. Hladíková prodala dům dnešnímu majiteli, p. Duňkovi.
107. Dům Fr. Balatky, Postaven r. 1924. „U školy“.
108. Dnes majetek kempeličky. Původně stavebníka p. Poláka a dcery, provdané Eichlerovou. Postaven r. 1927. P. Polák krátce po dostavění zemřel a dcera nuceně prodala dům největšímu dlužníkovi.
109. „Trafika“ a kramářství manželů Kudrových. Postaven 1926 na pozemku p. Petříčka z čp. 70. Stávala zde dřevěná bouda. „KUDRBOUDA“ zvaná těmi, kdož se u ní scházeli k taškařicím.
110. „Cukrářství a vinárna“ manž. Bartoníčkových, pozemek Petříčků (1927)
111. „U Macků“. Dům stavěn r. 1927 panem Farským Jos., tov. dělníkem. Týž jej prodal po převzetí dědictví ženy ve Zl. Olešnici, p. Mackovi, tov. mistrovi v.v. Úmrtím p. Macka přešel p. Svárovské (dcery)
112. p. Sedláček, obuvník. Položil ševcovinu a zařídil si kramářství dobře prosperující. Na počátku 2. sv. války kramářství nechal. Dům stojí právě tak jako čp. přechodné³ na pozemku p. Petříčka.
113. Dům postaven roku 192 ? p. Balatkou Josefem, taktéž na pozemku p. Petříčka. Ve 2. sv. válce, v dubnu 1945, nocovali v tomto domě uprchlí ruští zajatci a gestapo (německá státní policie) byla pravděpodobně upozorněna nějakým zrádcem, že tam přechovávají Rusi. Spali téže noci Rusové Petr a Nikola u nájemníka B. Brůny, v podstřešním bytě. Gestapo vtrhlo do domu, muže ve spodní části zneškodnilo a skrz dvéře do světnice. Rusové, kteří po nepartyzánsku spali v nedbalkách, skočili okny ven, přímo do rukou policie, která očekával ozbrojený odpor a proto střílela z automatu, střelou byl zasažen 1. z Rusů. Zatčení a hned odeskortováni byli. Jos. Balatka starší i ml., Rud. Balatka, Boh. Brůna a L. Žák i oba Rusové.

---

³ Míňeno „předcházející“. Pozn. Mgr. I. Mihovičová

Štěstí pro zatčené, snad i pro obec, že Němci neměli již pokdy se případem zabývati. I takto však prožité utrpení zatčených bylo veliké a v nijakém poměru k dosaž. výsledku odboje.

114.

Dům postaven roku 1927 panem Ottou Vedralem, tov. dělníkem.

115.

Postaven r. 1930 p. Em. Krupkou, zedníkem na bývalém poz. „rychty“.

116.

Dům postaven roku 1931 p. Jos. Svárovským, který rodný dům odprodal své sestře A. Kopalové. Sám si pak postavil dům uprostřed polí, „V lukách“. Má tak velmi usnadněnou práci.

117.

Dům stavěl p. Vaňátko Fr., roku 1932. Dnes je majitelem syn.

118.

Dům stavěl roku 1933 p. Stěhula Čeněk, rolník. Postavili jej vlastně jeho synové. Žádný z nich odborníkem a jen s malou výpomocí odborníků jej dali dobře dohromady.

119.

Dům stavěl r. 1932 p. Hásek Ludvík, ruský leg. železničář.

120.

Dům stavěl v roce 1932 ? , p. Kotrba Karel, tov. truhlář.

121.

Dům stavěn již v plném proudu válečných příprav a hrozeb v roce 1938. To již oddíly naší armády pochodovali kolem staveniště k Olešnici a dále. To jsme již nevěděli zda dostavíme. Dostavěli a přišla národní katastrofa. Mnichov. Stavebník domu Hajna Vilém, úř. v.v. dlouho se z nově postaveného svého „hradu“ netěšil. Zemřel v roce 1939. Dům převzal jeho syn Vilém.

MNICHOV A DRUHÁ SVĚTOVÁ VÁLKA

Krátce o Mnichovu a důsledcích pro obyvatele obce.

Po vyhlášení mobilizace mnoho mužů narukovalo ku svým plukům. Obsadila se betonová opevnění na hranicích. Tak byl stát připraven bránit svoji nezávislost a celistvost. Přišel však MNICHOVSKÝ diktát. Nastal ústup z hranice, ústup s tisícileté hranice. Pásmo po pásmu obsazovali „sousedé“. Nejdříve jenom Němci, později Poláci a Maďaři. Bylo tehdy smutno po vsích. Hitler veřejně prohlásil, že nechce žádného Čecha v REICHU, a tak jsme se těšili, že aspoň v té okleštěné, okradené republice zůstanem. Do 24. XI. 1938 zůstávaly hranice u Mezivodí. Němci přešli spoj. s Hamrem přes Mezivodský most a proto byla přes Kamenici postavena lávka s ústím u bývalé akciové brusírny. 24. XI. v 10.15 hod. připochoďovala rota Němců do obce a tak jsem se ocitl v rámci REICHU. Přesně s katastrální hranicí obce byla stanovena hranice „říše“ a my zbaveni zázemí s českým obyvatelstvem. Němci rozdávali chléb, konzervy, přijížděli s polní kuchyní a podíleli obyvatele obědy „eintapfessen“. Byla to ovšem jenom jejich propaganda, neboť, ačkoliv nezaměstnaných lidí bylo velmi mnoho, přec jenom hladu nikdo neměl, dík státní podpoře dle gentsk. systému. T.j. dělník si dobrovolně platil příspěv. ve své odb. organiz. V případě nezaměstnanosti dostával úměrnou podporu ku svým příspěvkům. Brzo po záboru provedli Němci i hlasování, říkali tomu volby, kdo souhlasí s režimem nacismu a kdo je proti. Tajné hlasování. U nás bylo 22 hlasů proti. Tedy 33 % obyvatel. Starostem „obmanem“ byl ustanoven p. Schlinger, který často holdoval truňku a v úřadě vyspával opičky. Sliboval Hory a doly. Nic neuskutečnil. První zjevný odpor obyvatel byl projeven při snímání státního znaku LVA z pomníku padlých. Pak ještě na několika místech byly povaleny orientační tabulky německé. Pan starosta dal zatknout a uvězniti občany P. Duštíru a P. Petříčka, jako rukojmí za udržení klidu. Později byli na zákrok Plavského „Bürgermeistra“ Grohmana propuštěni. Pl Schlinger se neosvědčil, Haratice připojeny k Hamrům. To však již válka zuřila na všech světových stranách. Dělnice prům. závodů byly přemístovány do válečného průmyslu, jednotlivě i do „říše“.

Mládež poškolní musila do služby k zemědělcům, do stravoven. Válečná mašinérie se rozjížděla naplno. Němci potřebovali pracovité ruce a scháněli stále více lidí z vnitrozemí k nám. Později přivezli Francouze, Poláky, v Plavské továrně byla výroba leteckých motorů, ve Svárově byla taktéž výroba válečných potřeb. (Modrý bod) „Junkerswerk“ stavěl novou továrnu v Rýnovicích, kde pracovalo mnoho našich obyvatel, při stavbě a pak při výrobě. Součástky pověstné zbraně „V₂“ se vyráběly v tanvaldské strojárně. Lidé byli přeškolení tj. byli dáni do váleč. zbrojního průmyslu jako pomocné síly. Z mnohého textiláka ji dnes soustružník kovů či zámečník. Úředníci prac. úřadu v Tanvaldě, Grim, Scholze a spol. byli pány nad pracující třídou. Odvolání proti jejich nařízením nebyla, jejich moc podpírala příšera KONCENTRÁK. Nejtížejší postihl z obyvatel obce sl. Marii Lejskovou s čp. 2, která odtrpěla plná 3 léta v koncent. táboře v Ravensbrücku. Při náhlé prohlídce u ní byla nalezena mapa budoucí republiky. Mnoho našich lidí bylo žalářováno za nedovolený přechod hranic. Byla věc náhody přejítí hranice a nedorazit. Naraziti na „FINANCE“. Chodilo se cestou pod plavským hřbitovem, přes tunel, po stezce harat. stranou, na Lhotku lukami, v zimě na lyžích kupykoliv. A přecházení hranice bylo tak lákavé, protože tam se cítil člověk volnějši

„samospasitelná“. Řeč tam nezněla tak halasně jako u nás, později kdy zásobování se povážlivě seslabovalo, přec jen se dalo dole něco koupit od lidí za nižší cenu než-li od šmelinářů. A tak v drobných, více-méně vážných příhodách plyne čas, který je také nepřítelem „říše“. Válka, násilné obsazení republiky, srazila lid – bez vůdců – dohromady, ve vsi mohl každý bez obav kolportovati zprávy zahr. rozhlasu. Tak jednotni jsme byli.

Na poslouchání zpráv z Londýna scházeli jsme se u majitelů radiopřijímačů, nejčastěji snad u Duštírů.

Ku konci války, byl v Plavech na pozemku Bachtíkova mlýna zřízen tábor pro zajatce, Rusy, kteří chodili pracovat do továrny, pak i k rolníkům. Sem tam některý se ztratil za pomoci Čechů z tábora. V blízké Vlastiboři byli shromažďováni a obyvateli tamními zásobováni. Po válce nám ukazovali „zemljanku“ kde v čas nebezpečí se Rusové ukrývali.

Za noci jsme naslouchali dunění, to západní spojenci „rovnali“ Německo bombami. Když pak v r. 1944 přijížděli tu sem z východu uprchlíci „národní hosté“, jak to nazval p. Goebels, stoupala rychleji naděje na blízký konec. Ještě jednou byla obec vzrušena, to když v čp. 113 gestapáci udělali náhlou prohlídku. Téže noci spali tam 2 ruští zajatci, gestapáci stříleli z automatu, 1 Rusa těžce zranili a všechny muže zatkli a hned odvezli do Liberce. Dne 5. května 1945 při náhlém sročení českého obyvatelstva, byli bez krveprolití odzbrojeni „financi“ a četníci v Plavech. Druhý den všichni muži z obou obcí odešli většinou do Vlastiboře. Němci poslali rotu „volkstrumáků“ s panc. vlakem a ti znovu obsadili jak celnici v Potůčkách tak Plavskou zastávku. Zbraně na české straně nebyly skoro žádné. Pak přišli partyzáni s panc. automobily, které ukořistili kdesi u Jeseného v podvečír, do Hamru kde se strhla opravdová bitka s použitím panc. pěší. Výsledek – ústup Němců, 1 mrtvý Čech, 6 Němců. Partyzánům velel Rus Konstantin. Události měly nyní rychlý spád. V Praze vypuklo povstání, Rusové zvýšili tempo postupu a tak 8. května procházeli přes Plavy zástupy Němců-zajatců. Přes strádání čes. obyvatel byli tito SS mani dobře zásobeni. Druhý den 9. 5. 1945 připochovali oddíly ruské armády do Plavů. Spali pod stromi. Na Michovce jich bylo mnoho tisíc. Jít od civilů nic nechtěli, jen vodky stále požadovali, ale ta nebyla. Snad všichni kluci ve vsi dostali od Rusů jízdní kola, sem tam některé dítě i hodinky. Těch měli někteří zásobu. Mez vojáky byly i ženy, nemnoze jako důstojnice, poddůstoj. s váleč. vyznamenáními. Mnoho jsme s nimi nenahovořili, nerozuměli jsme si. Pouze s evropskými, spíše ukazováním než řečí jsme si trochu pohovořili. Ale veselí byli, snad z té radosti, že je konec války, strašné války, která tolik obětí si vyžádala z jejich řad. Nešťastnou náhodou, možná spíš neopatrností rus. vojáka byl zabit jediný syn občana Peukerta z čp. 36, desetiletý, sem tam i v okolí se stala neštěstí dětí, které chtěli přijít na kloub nalezeným nábojům.

Obec Plavy-Haratice ihned ustavila MNV. Spojeny zůstaly do října 1945.

Pak všeobecným rozhodnutím haratického obyvatelstva rozdvojeny obce dle předválečného stavu. Ustaven MNV a prvním předsedou zvolen občan Čeněk Stěhula, rolník, na programu strany nár. soc. Agrární strana totiž není dovolena a rolníci – většina – táhnou s nár. soc. Úřadovna MNV umístěna ve vinárně p. Bartoníčka. Později přemístěna do školní budovy. Život se pomalu rozbíhá do předválečných kolejí. SOKOL se hlásí k životu, hasičský sbor, který měl povolenu činnost i po dobu války, ovšem jenom na komando, také ohlašuje činnost i je ustanoven Junák a Svaz české mládeže. Práce v továrnách, které dekretem p.

presidenta byly znárodněny je plno. Nastává jedna z nejzávažnějších epoch našeho národa, naší vlasti – odsun našich nejzavilejších nepřátel Němců. Odsunout ve 20. století 3 milióny lidí je čin, který není drobným lidem doceněn náležitě, je posuzován jako pouhý fakt. Ale kdo zná Němce, ví, že se budou stále snažit najít někoho, kdo by chtěl tasiti meč za jejich věc. Nemilovanějším mužem našeho národa je jeho president Dr. Eduard Beneš. Strany politické zase zacházejí do starých kolejí, totiž do neplodných hádek. Řídící učitel zdejší školy p. Nesvadba, rodák bozkovský, radou i příkladem vedl práci jak v úřadu MNV, ve škole, tak i v kulturním dění. Zlatý člověk. Byl zde s námi po čas okupace, znal vás, na každého dovedl hodně dohlédnouti a práci rozdělit.

Škoda, že pro prvním výročí svobody jsme jej doprovodili na poslední jeho cestě. Ve všeobecných volbách do Nár. shromáždění, byla první stranou v obci strana českých socialistů. Druhou je strana KSČ. V roce 1947 zvolen předsedou MNV p. Miloš Balatka. Agenda MNV stále vzrůstá, oběžníků a výzev od úřadů přibývá valem. Novým správcem školy byl jmenován p. Boh. Kutina v r. 1947. Školní budova je ve špatném stavu a proto jsou požádány ústř. úřady o povolení úvěru na opravu.

Počítá se s nákladem 150.000 Kč. Obci chybí transf. stanice, proud je nestejně síly. Po zavedení elektřiny v r. 1922 stačila žárovka 25 W, kde dnes musí být k docílení téhož světla 60 W. Požádány V.Č.E. o zařazení stavby stanice do svých stavebních plánů. Potřebný písek na stavbu i na opravu vylovili občané zdarma z Kamenice.

Sokolská jednota zdejší spolu s jednotou Plavy byly pověřeny sok. ústř. župy Krkonošské uspořádáním sok. dne žactva. Slavnost se konala na pozemku p. Urbánka u Kamenice. Po tomto podniku byla poprvé ve větším měřítku svolána prac. pohotovost občanů ku správě cesty od rozcestí státní silnice, až k mlýnskému mostu. Cesta byla řádně spravena a sokolský průvod šel dobře. Jinak život hosp. je ještě čistě poválečný, vše je na přiděl, jídlo, textil, otop, různé životní potřeby. Dělnictvo je rádo, že má zase práci a není odkázáno na podpory v nezaměstnanosti. Každý má právo na práci, tak zní zákon. Neshody mezi stranami pokračují dále, je to zápas mezi západem a východem, halený do ideí. Ku konci ledna a začátkem února 1948 tento boj vyvrcholil.

Strana KSČ odpověděla na hrozbu ministrů ostatních polit. stran demisí vlády a tím i oslabením vlivu dělnické třídy na parl. řízení státních věcí, ozbrojených zákrokem dělnictva, převzala zodpovědnost za další vývin událostí v republice. Nepřátelé dělnické třídy kapitulovali bez.

III. Rozloha obce:

1. Katastr. výměra -----261.ha.
  2. druhy pozemků, orné půdy kol 100 ha, luk kol 80 ha, lesa kol 81 ha.
  3. počet domů koncem roku 1931, 111, a v době dřívější, před 20 léty 80,
  4. pojmenování části obce, hořenec-dolenec-u loumů, u bedliku, na michovech
  5. samoty, na cikánce, a v nouzovech,
  6. jména cest, --- bárovská cesta, cesta dobkem, cesta luhama, cesta nouzovská, cesta michovská.
-

IV. Výstavba obce:

1. První stavby prováděny, v hořením konci obce, 5 čísel domků dřevěných, čísel pop. 1.2.3.4.5. nyní ponejvíce přestavěných od cihel a kamene, ale i přes to jsou mnohé domy původní stavby zachovalé a udržováním jich majitelů, v dosti vzorném pořádku.
  2. Úprava obce odpovídá poměrům venkova, pořádek co možno nejlepší udržován, vlastníky domů, kteříž o dodržení pořádku a čistoty dbají.
  3. Cihly opatřovány v době nynější ze sousedních obcí kde cihelny stojí, jakož i stavební kámen opatřen z okolí kdež jej dostatek máme.
  4. Jako až dosud řádně zachovalý dřevěný dům, jest možno za správný a pěkný udati na „Cikánce“ č.p.72.
-

V. Tvářnost půdy:

1. Úrodnost naší půdy jest středního výnosu našich horských orných půd, a polnosti ty se nalézají po různu ač hlavně na místech slunných a sušších, kdežto louky trvalé, na místech vlhčích a dolinách, lesy opět na místech méněplodných.
Jméno lesa „bárov“ a u šorků / čili za potokem.
-

VI. Vodstvo:

1. Kol obce naší protéká řeka „Kamenice“ směr toku jejího od severu k jihu, do které se vlévá v obci naší pramenitý potok „Bárovský“ a druhý potok bezejmenný tak zvaný potok místní středem obce vedoucí.
Prameny vodní, pod Berkovy v hořenci, u továrny, u Bedliku, u Loumu, v Bárově nad Michovem.
Rybník, menší rozměry na místním potoce, zřízen p. Balatkem Petrm st. k náhonu svého mlýna.
Pitná voda pobírána u zmíněných pramenů a ponejvíce ze studni vrtaných a kopaných.
Vodovod zřízen jeden a sice vodovod školní, v pádu přebytku vody i pro domy sousední, mimo školu zřízené výpustce.

IX. Živočišstvo:

Včel v naší obci na 150 včelstev, drůbeže domácí – slepic a kohoutu 480 kusů, husi 25 kusů, kachen ml. 30 kusů.

Domácí zvířectvo:

Koně -- 18 kusu , krav 83 kusy, jalovice 28 kusů, voli 3 kusy, býci 7 kusu, prasata 52 kusů, kozy 185 kusů.

Zvířata v přírodě, zajici, srnky občas, ježci, straky, tetřívci, vrány koroptve, holuby divocí.

Počet stromoví, jabloní 2068, hrušní 256, třešní 312, višňi 16, švestek 1298, sliv 86, vlašsk. oř. 18, rybíz 584, angr. 554

Orná půda osetá 100 ha, žito 30 ha, oves 40 ha, okopaniny 20 ha, jeteliny 10 ha.